

Magee proti Spojenému království, rozsudek ze dne 6. 6. 2000

Stěžovatel: Magee

Žalovaný stát: Spojené království

Číslo stížnosti: 28135/95

Datum: 06.06.2000

Článek Úmluvy: čl. 6

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: diskriminace, práva obhajoby, spravedlivé projednání, spravedlivý proces

Český právní řád: čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod
§ 311 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 33 odst. 1, § 36, § 92 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

TŘETÍ SEKCE

6. června 2000

VĚC MAGGE

(rozsudek ve věci Magee v. Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva, který zasedal jako senát, který tvořili soudci J.-P. Costa, předseda, W. Fuhrmann, L. Loucaides, P. Kuris, sir Nicolas Bratza, H.S. Greveová a K. Traja a dále S. Dolléová, tajemnice Soudu, po projednání na neveřejném zasedání ve dnech 14. září 1999 a 16. května 2000, vynesl posledně uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ měl svůj původ ve stížnosti (č. 28135/95) proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého článku 25 Omluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) irským občanem, Gepardem Magee (dále jen „stěžovatel“), dne 22. května 1992.
2. Stěžovatel, jemuž byla poskytnuta právní pomoc, byl zastoupen advokátní kanceláří Madden a Finucane, provozující svou praxi v Belfastu. Vláda Spojeného království (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zmocněncem, C. Whomersleym z Ministerstva zahraničních věcí a Commonwealthu, Londýn.
3. Stěžovatel tvrdil, inter alia, že s ním bylo během zadržení špatně zacházeno a že mu byl

odepřen spravedlivý proces.

4. Stížnost byla postoupena Soudu dne 1. listopadu 1998, když vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (viz článek 5 § 2 Protokolu č. 11).
5. Stížnost byla přidělena Třetí sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu).
6. Rozhodnutím ze dne 14. září 1999 prohlásil senát uvedenou stížnost za částečně přípustnou.
7. Stěžovatel i Vláda předložili svá stanoviska k merituu věci (ustanovení 59 § 1 Jednacího řádu Soudu). Poté, co senát po konzultaci se stranami rozhodl, že není nutné ústní jednání (ustanovení 59 § 2 in fine Jednacího řádu Soudu), reagovaly strany vzájemně na svá stanoviska.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Dne 16. prosince 1988, časně ráno, byl stěžovatel zatčen ve svém bydlišti podle sekce 12 zákona o prevenci před terorismem z roku 1984 (dále jen „zákon z roku 1984“) v souvislosti s pokusem o bombový útok na vojenský personál. Stěžovatel byl převezen na policejní stanici Castlereagh. Stěžovatel (před Soudem) tvrdil, že po příjezdu okamžitě požadoval advokáta. Jeho styk s advokátem byl odložen podle sekce 15 zákona Severního Irsku (ustanovení o stavu nouze) z roku 1987 (dále jen „zákon z roku 1987“). V 9.15 hod. byl stěžovatel prohlédnut lékařem, který mu poradil, že pokud má nějaké stížnosti, ať je sdělí lékaři, který bude ordinovat příští ráno. Stěžovatel byl varován podle článku 3 nařízení (Severního Irsku) z roku 1988 (dále jen „nařízení z roku 1988“). Jelikož stěžovatel tento nový předpis neznal, opětovně požádal o konzultaci se svým advokátem, avšak tato jeho žádost byla zamítnuta.
3. Téhož dne byl stěžovatel pětkrát vyslýchán dvěma dvojicemi detektivů. Výslechy proběhly v době mezi 10.55 hod. a 13 hod., 14 hod. a 16 hod., 16 hod. a 18 hod., 19.35 hod. a 21.30 hod. a 21.30 hod. a 24 hod.
4. V 8.21 hod. dne 17. prosince 1988 stěžovatel oznámil témuž lékaři, že s ním bylo špatně zacházeno během druhého a třetího výslechu předchozího dne. Lékař si zaznamenal do svých poznámek, že stěžovatel byl opakovaně fackován a několikrát udeřen do žaludku. Lékař dal stěžovateli dvě tabletky (mírné analgetikum) a předepsal mu k užívání podle potřeby čtyři takovéto tabletky. Na základě této stížnosti navštívil v 9.15 hod. stěžovatele v jeho cele a poznamenal si jeho stížnosti.
5. Později proběhly stěžovatelův šestý, sedmý a osmý výslech mezi 9.30 hod. a 13,00 hod., 14 hod. a 16.20 hod. a 19.30 hod. a 24 hod. Během šestého výslechu prolomil stěžovatel své mlčení a podal podrobné odpovědi na řadu otázek, připouštějících jeho účast na sestrojení a uložení bomby. Během sedmého výslechu podepsal stěžovatel dlouhou výpověď, v níž popsal do značných podrobností svou účast na konspiraci uložit a odpálit bombu.
6. Dne 18. prosince 1988 v 8.28 hod. navštívil stěžovatele stejný lékař a dotázal se jej, zda má nějaké další stížnosti na špatné zacházení, a stěžovatel odpověděl, že nikoli. Poté byl stěžovatel vyslýchán ohledně jiné záležitosti mezi 10 hod. a 12.45 hod. Ve 13 hod. bylo stěžovateli dovoleno konzultovat s jeho advokátem, který si poznamenal stěžovatelovy stížnosti na špatné zacházení. Advokát se rozhodl tyto stížnosti policii nepředložit. Stěžovatel byl naposledy vyslechnut mezi 14 hod. a 17 hod. ve věci, která s případem nesouvisela. Stěžovatel byl lékařsky prohlédnut téhož večera ve 20.20 hod. jiným lékařem, z jehož poznámek vyplynulo, že stěžovatel nečinil „žádnou výpověď“ o špatném zacházení od té doby, co byl naposledy prohlédnut lékařem“. Tento lékař také poznamenal, že neexistovaly žádné stopy po poraněních.
7. Dne 19. prosince 1988 byl stěžovatel převezen na jinou policejní stanici, kde byl prohlédnut jiným lékařem. V záznamu tohoto lékaře se uvádějí podrobná tvrzení o napadeních a špatném zacházení, k nimž došlo údajně 16. prosince 1988. O poraněních nebyl zaznamenán žádný objektivní důkaz.
8. Dne 19. prosince 1988 byl stěžovatel, spolu s dalšími osobami, obžalován u Magistrátního

soudu v Belfastu ze spolčení za účelem způsobit exploze, z úmyslného držení výbušnin, ze spolčení za účelem vraždy a z členství v Irské republikánské armádě.

9. Dne 3. března 1989 předložil prostřednictvím svého advokáta oficiální písemné prohlášení k oddělení pro stížnosti a disciplinu Královské ulsterské policie, v němž si stěžoval na špatné zacházení dvou dvojic detektivů během jeho pobytu na policejní stanici v Castlereagh.
10. Dne 17. září 1990 byl zahájen proces se stěžovatelem a s jeho spoluobžalovanými před Královským soudem v Belfastu, řízený samosoudcem bez poroty. Stěžovatel tvrdil, že je nevinen. Prokuratura opírala svou obžalobu o přiznání učiněná stěžovatelem během výslechů a zejména z písemných prohlášení, která podepsal.
11. Dne 3. října 1990, když prokuratura měla předložit důkazy opírající se o stěžovatelova přiznání a prohlášení učiněná během výslechů, požádal stěžovatel podle sekce 8 zákona Severního Irsku (ustanovení o stavu nouze) z roku 1978 (tak jak byl pozměněn) o to, aby přiznání a prohlášení učiněná během výslechů byla vyloučena vzhledem k údajnému špatnému zacházení s jeho osobou. Bylo zahájeno voir dire (řízení o právních otázkách za absence poroty) a stěžovatel předložil důkazy o zacházení s jeho osobou, zejména jednou z dvojic detektivů během výslechů č. 2, 4 a 6 během jeho pobytu na policejní stanici v Castlereagh. Stěžovatel předložil důkaz o elektrostatické analýze dokumentu (dále jen „ESDA“), který prokazoval křiklavé nedostatky autentifikace protokolů z výslechů, kde byly zaznamenány jeho odpovědi na otázky detektivů. Byli vyslechnuti všichni relevantní svědkové, včetně stěžovatele, policisté, kteří se údajně účastnili na špatném zacházení, a lékaři, kteří stěžovatele prohlíželi. Voir dire bylo ukončeno 23. října 1990, když procesní soudce zamítl žádost, akceptoval přiznání a prohlášení stěžovatele jako důkazy a svůj detailní rozsudek v těchto ohledech odložil na pozdější dobu.
12. Stěžovatel následně nepodal v řízení svědectví. Ovšem procesní soudce varoval stěžovatele, podle článku 4 zákona z roku 1988, pokud jde o nepříznivé následky, které mohou být způsobeny tímto nepodáním svědectví.
13. Dne 21. prosince 1990 vynesl procesní soudce rozsudek.
14. Procesní soudce nejprve podrobně odůvodnil své rozhodnutí podpořit voir dire. Poznamenal, že jediným důkazem proti stěžovateli bylo jeho přiznání a prohlášení učiněná během vazby na policejní stanici v Castlereagh a že proti němu neexistují žádné forenzní důkazy. Byl však také konstatováno, že stěžovatelovo přiznání a prohlášení byla zcela konsistentní s důkazy předloženými ve vztahu k jiným obžalovaným (a později odsouzeným) pro trestné činy spojené se stejným incidentem. Procesní soudce sumarizoval stěžovatelovy stížnosti na špatné zacházení a jeho sumarizace byla později akceptována při odvolání stěžovatele, a to jako přesný výčet jeho důkazů v tomto ohledu.
15. Procesní soudce se poté vyjádřil k těmto důkazům. Konstatoval, inter alia, že stěžovatel neuvedl jména ani se nepokusil popsat ony dva detektivy, na které si stěžoval lékaři 17. prosince 1988 ráno; že se onoho rána stěžovatel nezmínil lékaři o „cigaretovém zacházení“, o kterém stěžovatel uvedl během voir dire, že se jej obával nejvíce; že existovaly nesrovnalosti ohledně špatného zacházení ve výpovědích ohledně tohoto zacházení uvedené stěžovatelem lékaři onoho rána a důkazy uvedenými během procesu; že nebyla nalezena jediná známka špatného zacházení, o němž se stěžovatel zmiňoval, žádným z lékařů, kteří jej prohlíželi; a že ráno 18. prosince 1990 si stěžovatel nestěžoval na špatné zacházení i přesto, že tvrdil, že předchozího dne byl podroben úplně nejhoršímu zacházení.
16. I když existovalo období, kdy monitorovací obrazovky (které přenášely obrazy z kamer umístěných v místnostech pro výslechy do ústřední kontrolní místnosti) nebyly sledovány inspektorem ve službě onoho sobotního rána, procesní soudce našel, že se to nekrylo s výpovědí stěžovatele, pokud jde o špatné zacházení onoho dne, a procesní soudce konstatoval, že není možné akceptovat, že špatné zacházení takové povahy, jak tvrdil stěžovatel, proběhlo, aniž by bylo zaznamenáno kamerami v místnosti, kde byl stěžovatel vyslýchán. K otázce obecné důvěryhodnosti soudce našel, že stěžovatel opakovaně soudu lhal, kdežto dotčení detektivové nebyli vůbec přísným křížovým výsledkem vyvedeni z míry při jejich pevném popírání tvrzení

uváděných stěžovatelem. Pokud jde o důkaz ESDA, procesní soudce našel, že o něj nelze opřít stěžovatelovo tvrzení ohledně autentičnosti poznámek z výslechu.

17. V souladu s tím odmítl procesní soudce stěžovatelova tvrzení o špatném zacházení a konstatoval, že neexistuje důvod vyloučit stěžovatelova přiznání nebo prohlášení učiněná během jeho pobytu na policejní stanici v Castlereagh. Pokud jde o důkazní hodnotu stěžovatelova prohlášení, procesní soudce našel, že bylo dostatečně podrobné, aby založilo několik obvinění proti stěžovateli, a že je tudíž plně oprávněn na tomto základě stěžovatele odsoudit. Dne 11. ledna 1991 byl stěžovatel odsouzen k odnětí svobody na dvacet let.
18. Dne 8. února 1993 projednal Odvolací soud Severního Irska stěžovatelovo odvolání proti odsouzení, v němž byly napadeny závěry procesního soudce ohledně tvrzení o špatném zacházení a ohledně důkazu ESDA. Odvolací soud konstatoval, že v takovýchto případech je třeba odpovědět na otázku, zda byl soud přesvědčen, že neexistuje reálná možnost, že by bylo s obviněným špatně zacházeno. Odvolací soud poznamenal, inter alia, že procesní soudce měl velkou výhodu vidět, jak stěžovatel předkládá důkazy, že obviněný i dotčení policisté mohou mít rovněž důvod lhát a že na mnohá fakta lze nahlížet dvěma či více pohledy, avšak že musí být zvažována rozumně a realisticky. Po přezkoumání stěžovatelových důkazů a závěrů procesního soudce v tomto směru dospěl odvolací soud k závěru, že je přesvědčen o tom, že se stěžovatelem nebylo špatně zacházeno a že jeho odsouzení není ani nejisté, ani neuspokojující. Proto bylo dne 16. června 1993 stěžovatelovo odvolání zamítnuto.
19. Dne 17. prosince 1993 bylo zamítnuto stěžovatelovo odvolání proti jeho trestu.
20. Relevantní vnitrostátní právo
21. Ustanovení upravující závěry, jež je možné vyvodit z mlčení obviněného
22. Relevantní části článku 3 nařízení (Severního Irska) o trestních důkazech z roku 1988 stanoví toto:

„Okolnosti, za nichž je možné vyvodit závěry z toho, že obviněný neuvedl určité skutečnosti, když byl vyslýchán, obviněn etc.

(1) Když v jakémkoli řízení proti osobě pro trestný čin je předložen důkaz, že obviněný -

(a) v době, kdy byl obviněn z trestného činu, když byl vyslýchán policistou snažícím se odhalit, zda byl spáchán trestný čin nebo kdo jej spáchal, neuvedl některou související skutečnost při své obhajobě v tomto řízení; nebo

(b) když byl obviněn z trestného činu nebo oficiálně informován, že pro něj může být stíhán, neuvedl některou takovou skutečnost, přičemž tato skutečnost za okolností existujících v době, kdy se od obviněného dalo očekávat, že ji uvede, byl-li na ni dotázán, případně obviněn či informován, se použije odstavec 2.

(2) Jestliže se tento odstavec použije -

(c) soud ... při rozhodování o tom, zda je obviněný vinen spácháním trestného činu, z něhož byl obviněn, může -

(i) vyvodit takové závěry z tohoto mlčení, jaké se jeví vhodné;

(ii) na základě těchto závěrů může toto mlčení jako podporující nebo schopné podporovat jakékoli důkazy uvedené proti obviněnému v souvislosti, pro kterou je takovéto mlčení podstatné.

27. Relevantní části článku 4 nařízení z roku 1988 týkající se situace, kdy je obviněný během procesu vyzván, aby předložil důkazy, stanoví toto:

„(1) Při procesu s kteroukoli osobou (kromě dítěte) pro trestný čin se použijí odstavce 2 až 7, jestliže

(a) nejedná se o otázku viny obžalovaného, nebo ...

(b) soudu se nejeví, že fyzický či mentální zdravotní stav obžalovaného činí pro něho nežádoucím, aby byl vyzván k předložení důkazů;

avšak odstavec 2 se nepoužije, jestliže před jakýmkoli předložením důkazu, kdy je vyzván, aby se obhájoval, obžalovaný nebo poradce či advokát jej zastupující informuje soud, že obžalovaný předloží důkazy.

(2) Dříve, než je obhajoba vyzvána k předložení důkazů, soud -

(a) informuje obžalovaného, že bude soudem vyzván předložit důkazy na svou vlastní obhajobu, a

(b) informuje obžalovaného obvyčejným jazykem o tom, jaký účinek bude mít tento článek, jestliže -

(i) na vyzvání odmítne přísahat;

(ii) poté, co přísahal, odmítne bez dobrého důvodu odpovědět na některou otázku;

a poté soud vyzve obžalovaného, aby předložil důkazy.

(3) Jestliže obviněný -

(a) poté, co byl soudem vyzván, aby předložil důkazy podle tohoto článku, nebo poté, co on nebo jeho obhájce nebo solicitor informoval soud, že obviněný předloží důkazy, obviněný odmítne složit přísahu; nebo

(a) poté, co byl vzat do přísahy, odmítne bez dobrého důvodu odpovídat na otázky, použije se odstavec 4.

(4) Soud nebo porota při rozhodování o tom, zda je obžalovaný vinen spácháním trestného činu, pro který byl obžalován, může -

(a) vyvodit z toho takové závěry, jaké se jim jeví vhodné;

(b) na základě těchto závěrů pokládat toto odmítnutí jako možné nebo umožňující podporu jakýchkoli důkazů proti obžalovanému ve vztahu k těm skutečnostem, pro něž je odmítnutí podstatné“

1. Ustanovení upravující styk s advokátem

2. Relevantní ustanovení upravující v době stěžovatelova procesu právo na přístup k právní pomoci byla obsažena v sekci 15 zákona Severního Irska (ustanovení o stavu nouze) z roku 1987, jehož relevantní část stanovila toto:

(1) Osoba, která je zadržena podle ustanovení o terorismu a držena v policejní cele, má právo, pokud o to požádá, radit se se svým advokátem soukromě.

(2) Tato osoba musí být informována o právo, které jí dává pododstavec 1, jakmile je to možné poté, co se stala osobou, na kterou se toto právo vztahuje.

(3) Žádost, kterou tato osoba předložila podle pododstavce 1, a čas, kdy tak učinila, se písemně zaznamenají, pokud to neučinila sama před soudem a obviněním ze spáchání trestného činu.

(4) Jestliže tato osoba o to požádá, musí jí být dovoleno poradit se se svým advokátem, jakmile je to uskutečnitelné, s výjimkou rozsahu, který není touto sekcí povolen.

...

(8) Policista může povolit odklad při povolování žádosti podle pododstavce 1, existují-li rozumné důvody pro to, že výkon práva uděleného tímto pododstavcem v době, kdy o to zadržovaná osoba požádá -

...

(a) povede-li to k závěru o shromažďování informací o spáchání, přípravě nebo navádění k teroristickým činům; nebo

(b) varování nějaké osoby znesnadní:

(i) prevenci před terorismem; nebo

(ii) zabezpečení zatčení, stíhání nebo odsouzení jakékoli osoby v souvislosti se spácháním, přípravou nebo naváděním k teroristickému činu ...“

27. Odklad musí být schválen policejní důstojníkem nejméně o hodnosti superintendanta (sekce 15 odst. 5 písm. a/) a zadržované osobě musí být sdělen důvod odkladu (sekce 15 odst. 9 písm. a/). Soudy v Severním Irsku zaujaly stanovisko, že nařízení z roku 1988 nesmí být vykládáno s výhradou sekce 15 zákona z roku 1987, jelikož nařízení z roku 1988 vstoupilo v platnost až po zákonu z roku 1987 a parlament neměl v úmyslu, aby k vyvozování závěrů povolenému článkem 3 nařízení z roku 1988 nedocházelo kvůli odkladům práva na právní konzultaci uděleného sekcí 15 zákona z roku 1987.

28. Evropský výbor pro prevenci před mučením a nelidským nebo ponižujícím jednáním (dále jen „CPT“), po návštěvě vazebních věznic v Severním Irsku v červenci 1993, přijal následující závěry o vazební věznici v Castlereagh ve své uveřejněné zprávě.

„Vazební věznice v Castlereagh byla umístěna v nesourodém nahromadění prefabrikovaných budov v obvodu policejní stanice v Castlereagh. Věznice budí obecný dojem, že by potřebovala určitou opravu.

39. Věznice má 31 cel, z nichž čtyři jsou umístěné v oddělené sekci pro vězeňkyně. Kromě toho je zde 21 místností pro výslechy, dvě místnosti pro konzultace s advokáty, lékařská ordinace a scény pro kriminální jednotku (tzv. Soco Suite).

40. Cely o rozměru 6 metrů čtverečných byly vybaveny postelí s kovovým rámem (s matrací a příkrývkami) a židlí. Umělé osvětlení bylo přiměřené a byl zde zaveden účinný systém stmívačů, kontrolovaný mimo celu. Celám však chybí přirozené světlo. Kromě toho se ukázalo, že ventilační systém funguje pouze mírně a v některých celách vytváří značně nepříjemný hluk. Cely nebyly vybaveny systémem pro přivolání, uniformovaní strážníci však byly zřejmě vždy ve službě v bloku cel, kde byly umístěné zadržované osoby. Záchody a sprchy byly umístěny poblíž a v době návštěvy byly v uspokojivě čistém stavu; zadržaní si nestěžovali na špatný přístup k těmto zařízením.

41. Místnosti pro výslechy byly rozděleny do jedné soustavy pro 13 přilehlých cel o rozměru 6 metrů čtverečných a byly vybaveny stolem, třemi židlemi a dvěma kamerami na zdi... Stejně jako cely neměly přirozené osvětlení. Druhá soustava o osmi místnostech pro výslechy byla vybavena stejně; místnosti však byly značně prostornější a měly přirozené osvětlení.

42. Při prohlídce hlavní budovy s celami a místnostmi pro výslechy zvenčí bylo vidět, že okna byla přikryta překližkou, izolovaně od každé sekce, která byla opatřena krytem umožňujícím trochu čerstvého vzduchu, avšak přirozené světlo se do cel a místností nedostalo. Na otázku ohledně designu těchto krytů oken odpověděl příslušný důstojník, že byly instalovány „z

bezpečnostních důvodů“.

43. CPT již vyjádřil názor, že policejní cely by měly umožňovat přístup přirozenému světlu. To je ještě důležitější, jestliže tak, jako v Castlereagh, mají být osoby drženy ve vazbě po delší dobu. Kromě toho absence přirozeného světla v celách je o to více politováníhodná, jelikož většina místností pro výslechy v Castlereagh rovněž nemá přirozené osvětlení. Vezme-li s navíc v úvahu absence vybavení pro cvičení (srov. odstavec 44), pak je jasným výsledkem, že osoby zadržované v Castlereagh mohou být ve skutečnosti zbaveny přirozeného světla po několik dní nebo i více (jedinou výjimkou je čas strávený při konzultaci s advokátem).

Podle názoru CPT není takováto situace přijatelná. Výbor dodává, že věří tomu, že budou nalezeny prostředky k poskytování přirozeného světla zadrženým, aniž by došlo k ohrožení potřeb bezpečnosti.

44. Policejní úředníci delegaci informovali o tom, že neexistují možnosti pro zajištění tělesného pohybu – ať už venku nebo uvnitř – osobám zadržovaným v Castlereagh. To je další nedostatek zařízení, kde osoby mohou být zadržovány až sedm dní.
45. Celkem lze soudit, že existující materiální podmínky zadržení ve vazební věznici v Castlereagh ji činí nevhodnou jako místo, kde jsou osoby zadržovány po delší dobu. Nedostatky, pokud se jedná o jejich přístup k přirozenému světlu a absence zařízení pro tělesná cvičení, jsou zásadní, přičemž je třeba zmínit průměrný ventilační systém a omezená či spíše zruinovaná situace zařízení. Všechny tyto faktory přispívají k vytváření jasně klaustrofobické atmosféry.

CPT doporučuje, aby podmínky zadržování ve vazební věznici v Castlereagh byly podstatně a neprodleně zlepšeny s přihlédnutím k výše uvedeným poznámkám. Není-li takovéto zlepšení možné, bude třeba vazební věznici přemístit jinam, do prostor umožňujících lepší podmínky pro vazbu.

109. ... I při absenci otevřeného špatného zacházení neexistují pochybnosti o tom, že pobyt ve vazební věznici může být – a tak jak to zřejmě má být – nej nepříjemnějším zážitkem. Materiální podmínky vazby jsou ubohé (zejména v Castlereagh) a důležité kvalifikace jsou nebo alespoň mohou být kladeny na určitá základní práva osob zadržovaných policií (zejména možnosti kontaktu s vnějším světem jsou tvrdě omezeny po celou dobu vazby a různá omezení mohou být kladena na právo styku s advokátem).

K tomu je třeba přičíst intenzivní a potenciálně prodlužovaný charakter výslechů.

Kumulativním účinkem těchto faktorů je umístit osoby ve vazebních věznicích pod značný psychologický nátlak. V této souvislosti musí CPT konstatovat, že podrobit zadržovanou osobu takovému tlaku, který zlomí jeho vůli, je podle jeho názoru nelidským zacházením.“

31. Dne 10. prosince 1999 bylo učiněno oficiální oznámení, že vazební věznice v Castlereagh má být ke konci prosince 1999 uzavřena.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy ve spojení s článkem 6 § 3 písm. c)
2. Stěžovatel tvrdil, že mu byl odepřen spravedlivý proces v rozporu s článkem 6 § 1 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6 § 3, jehož relevantní části stanoví toto:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě projednána ... soudem, ... který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

...

(c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

33. Stěžovatel tvrdil, že podle nařízení Severního Irsku o trestních důkazech z roku 1988 (dále jen „nařízení z roku 1988“) lze vyvodit nepříznivé závěry z toho, že obviněný neodpoví na otázky policie během zadržení. Přitom ale obviněný nemá právo, aby se výslechu zúčastnil advokát, navzdory inherentnímu donucení obsaženému v citovaném nařízení obviňovat sám sebe. Stěžovatel tvrdil, že důsledky nařízení na práva obhajoby lze řádně pochopit a vyhodnotit je pouze při právní pomoci, zejména pokud rozhodnutí nevypovídat je takové, že musí být revidováno během zadržení. V tomto směru stěžovatel uvedl, že povaha otázek kladených obviněnému se může vyvíjet ve světle nových důkazů, čímž činí imperativním zaručit mu styk s advokátem na kontinuálním základě.
34. Stěžovatel tvrdil, že byl nucen sám sebe obviňovat předtím, než se mu dostalo právní pomoci, a že teprve poté, co policie obdržela jeho podepsané přiznání, mu bylo umožněno poradit se se svým advokátem. Stěžovatel tvrdil, že rozsudek Soudu ve věci John Murray v. Spojené království ze dne 8. února 1996 (Report of Judgments and Decisions 1996-1) jej opravňuje k tvrzení, že mu měl být umožněn styk s jeho advokátem v úvodních stadiích policejního vyšetřování, aby tak mohl vyhodnotit závažnost důkazů proti němu a se znalostí věci se rozhodnout, zda odpovídat na otázky. Stěžovatel zdůraznil, že sporné přiznání bylo jediným důkazem proti němu během procesu a že bylo jediným základem pro odsouzení, a to na rozdíl od stěžovatele Johna Murraye, proti němuž zde existoval obrovský balík důkazů. Pokud by byl nevypovídal, pak by zde žádná jeho kauza vůbec nevznikla.
35. Stěžovatel zdůraznil, že je třeba náležitě přihlédnout k tísnivému a hroznému prostředí, v němž byl zadržován incommunicado a intenzivně vyslýchán po dlouhou dobu rotujícími týmy zkušených vyšetřovatelů navzdory jeho jasnému sdělení prvního dne jeho zadržení, že si přeje uplatnit své právo nevypovídat. S odvoláním, inter alia, na zprávu Evropského výboru pro prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení, na zprávy nezávislého komisaře pro vazební věznice uveřejněné mezi roky 1993 a 1996 a na závěry a doporučení Výboru OSN proti mučení obsažené v jeho zprávě ze dne 17. listopadu 1995 stěžovatel tvrdil, že vazební režim v Castlereagh je zamýšlen jako donucovací, aby zlomil vůli zadržovaného nevypovídat, a je v rozporu s mezinárodními normami o lidských právech. V jeho případě je dobře zdokumentovaný a nezávislý důkaz, který podporuje, že se sleduje promyšlená strategie odmítání zadrženým styku s advokáty, zejména při výslechu, aby se tak na ně vytvořil psychologický nátlak, aby podávali inkriminující výpovědi.
36. Vláda, s odvoláním na výše zmíněný rozsudek ve věci John Murray, tvrdila, že na rozdíl od pana Murraye nebyl stěžovatel vystaven volbě mezi výkonem svého práva nevypovídat a uvedením skutečností, na které se mohl později odvolávat při procesu. Vláda zdůraznila skutečnost, že stěžovatel učinil během výslechů řadu přiznání a neuváděl během procesu žádné skutečnosti, které mohly být, ale nebyly zmíněny, když byl vyslýchán. Během procesu nebyly vyvozeny žádné nepříznivé závěry ve smyslu nařízení z roku 1988. Proto nemohl stěžovatel tvrdit, že v důsledku varování podle článku 3 se dostal do postavení, které Soud v rozsudku k případu John Murray popsals jako „základní dilema“, které bylo možné řešit jen na základě právní pomoci. Stěžovatel měl možnost pouze jediné volby, a to zda bude mluvit pravdu či nikoli. Vláda uvedla, že článek 6 Úmluvy nevyžaduje, aby byla při této volbě poskytnuta právní pomoc.
37. Podle podání Vlády je reálným problémem, zda se stěžovateli dostalo spravedlivého procesu, byť mu byl odepřen mezi ránem 16. prosince 1988 a ránem 17. prosince 1988, když se začal přiznávat. Skutečnost, že byl zadržován incommunicado ve vazební věznici používané

specificky pro výsledky podezřelých teroristů, nemůže založit stěžovatelův požadavek na svobodnou právní pomoc podle článku 6 Úmluvy. I když byl stěžovatel intensivně vyslýchán, zejména v době předtím, než učinil přiznání, počet výsledků, jimž byl v této době podroben, nelze pokládat za porušení spravedlivosti tohoto procesu. Vůbec nehledě na úvahu, že se stěžovatel začal přiznávat až po devíti a půlhodinové noční přestávce před jeho přiznáním při výsledku č. 6 a že byl prohlédnut lékařem, Vláda zdůraznila, že proběhlo úplné, dlouhé a kontradiktorní slyšení, tzv. voir dire s cílem určit, zda mají být stěžovatelova přiznání a písemná doznání pokládána za nepřijatelná. Procesní soudce se výslovně opřel o důkazy, že stěžovatel lhal, že s ním bylo zacházeno slušně a řádně během výsledků na policejní stanici Castlereagh a že jeho přiznání bylo přesné, spolehlivé a dobrovolné.

38. Soud úvodem poznamenal, že se nemusí vyslovit obecně ke slučitelnosti vyvození nepříznivých závěrů podle článku 3 nařízení z roku 1988 s požadavky na spravedlivý proces obsaženými v článku 6 Úmluvy. Jako ve výše zmíněném případě Murray se Soud omezil na specifická fakta daného případu. V tomto ohledu poznamenal, že procesní soudce nebyl povolán k volné úvaze podle článku 3 zmíněného nařízení, protože se stěžovatel policii během vazby přiznal k účasti na teroristických trestných činech. Dále bylo konstatováno, že i když stěžovatel nezvolil možnost svědčit při voir dire, nebyly z toho vyvozeny žádné závěry. Proto mlčení stěžovatele nebylo předmětem řízení před vnitrostátními soudy, navzdory běžnému varování procesního soudce týkajícího se odmítnutí stěžovatele svědčit.
39. Soud akceptoval, že varování obviněného podle článku 3 nařízení z roku 1988 u něho může vyvolat na počátku výsledku dilema. Na jedné straně, jestliže se rozhodne nevypovídat, mohou z toho být vyvozeny proti němu nepříznivé závěry v souladu s ustanoveními citovaného nařízení. Na druhé straně, jestliže si obviněný vybere prolomit své mlčení během výsledku, riskuje kladení překážek své obhajobě, aniž by nutně odstranil možnost vyvození závěrů proti němu. Za těchto okolností pojem spravedlivosti vyžaduje, aby obviněný měl výhodu asistence advokáta již v počátečních stádiích policejního vyšetřování (viz rozsudek ve věci John Murray, loc. cit. str. 55, § 66). Na rozdíl od pana Murraye se stěžovatel nerozhodl prolomit své mlčení. Z jeho mlčení nebyly vyvozeny žádné nepříznivé závěry před oním rozhodnutím a Soud nemůže spekulovat o tom, zda by byl stěžovatel zachoval své mlčení, kdyby mu bylo dovoleno poradit se se svým advokátem kdykoli před šestým výsledkem, kdy se začal přiznávat.
40. Soud má za to, že hlavní otázkou nastolenou ve stěžovatelově případě je jeho stížnost na to, že byl přesvědčován formou nátlaku, aby sám sebe obvinil, přičemž mu nebyl dovolen benefit právní pomoci. Soud se proto rozhodl posuzovat jeho stížnost v tomto kontextu.
41. Soud připomněl, že i když primárním účelem článku 6 je, pokud jde o trestní věci, zajistit spravedlivý proces před „soudem“ příslušným rozhodovat o „jakémkoli trestním obviněním“, tak z toho nevyplývá, že se článek 6 nevztahuje na předprocesní řízení. Článek 6 – zejména pak jeho odstavec 3 – může být relevantní předtím, než je případ postoupen k procesu, jestliže a pokud spravedlivosti procesu mohou být již na počátku kladeny vážné překážky nerespektováním jeho ustanovení (viz rozsudek ve věci Imbroscia v. Švýcarsko ze dne 24. listopadu 1993, Serie A-275, str. 13, § 36). Způsob, jakým má být článek 6 § 1 a § 3 písm. c) aplikován během předběžného vyšetřování, závisí na zvláštních rysech daného řízení a na okolnostech případu. Ve svém rozsudku k případu John Murray Soud konstatoval, že i když článek 6 normálně vyžaduje, aby obviněnému byla dána možnost získání právní pomoci advokáta již v úvodních etapách policejního vyšetřování, může být toto právo, které Úmluva výslovně nezmiňuje, podrobena omezením pro dobrou věc. Otázkou v každém případě zůstává, zda toto omezení, ve světle řízení jako celku, připravilo či nepřipravilo obviněného o spravedlivý proces (viz rozsudek ve věci John Murray, cit. výše, str. 54 – 55, § 63).
42. Soud poznamenal, že stěžovatel specificky požádal o styk s advokátem při příjezdu na policejní stanici Castlereagh. Bylo však přijato rozhodnutí jeho styk s advokátem odložit a stěžovatel byl vyslýchán od 10.55 hod. 16. prosince 1988 do 12.45 hod. 18. prosince 1988 – více než 48 hodin – bez poskytnutí právní pomoci. Ke své účasti na komplotu, vyhodit bombou do povětří armádní

personál, se začal stěžovatel přiznávat v 9.30 hod. 17. prosince 1988. Své zaprotokolované přiznání podepsal při svém sedmém výslechu, který započal ve 13 hod. 17. prosince 1988. Stěžovatel se tak mohl poradit se svým advokátem až ve 13 hod. 18. prosince 1988.

43. Soud konstatoval, že před svým přiznáním byl stěžovatel vyslýchán pětkrát po dlouhou dobu přerušovanou přestávkami. Dvakrát byl prohlédnut lékařem, včetně prohlídky bezprostředně předcházející kritickému výslechu, kdy se začal přiznávat. Kromě kontaktů s lékařem byl stěžovatel držen incommunicado během přestávek mezi vlnami výslechů vedených zkušenými policisty operujícími střídavě. Soud nenalezl důvod pro pochybnosti o tom, že stěžovatelovy výpovědi byly pravdivé v tom smyslu, že byl zadržován v naprosté izolaci po celou tuto dobu. Soud přezkoumal nálezy a doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení (dále jen „CPT“) ohledně vazební věznice (viz výše odstavec 30). Soud poznamenal, že kritika, které CPT věznicí podrobil, se promítla i do jiných dokumentů (viz výše odstavec 35). Tvrdé podmínky jeho zadržení a jeho odříznutí od vnějšího kontaktu byly záměrně psychologicky nátlakové a napomáhající zlomení jakéhokoli rozhodnutí nevypovídat, které by stěžovatel mohl projevit na začátku jeho vazby. S ohledem na tyto úvahy se Soud přiklonil k názoru, že stěžovateli měl být, jako projev spravedlivosti, umožněn styk s advokátem již v počátečním stadiu vyšetřování, a to jako protiváha oproti děsivé atmosféře speciálně zaměřené na zlomení jeho vůle a na přinucení jej k tomu, aby se při výslechu přiznal. Bez ohledu na to, že vnitrostátní soud nevyvodil žádné nepříznivé závěry podle článku 3 nařízení z roku 1988, nelze popřít, že varování stěžovatele podle článku 3 bylo prvkem, který zvýšil jeho zranitelnost ve vztahu k houževnatým výslechům prvního dne jeho zadržení.
44. Podle názoru Soudu odpírání styku s advokátem po tak dlouhou dobu a v situaci, kdy byly právům obhajoby kladeny nenapravitelné překážky, je – ať už jsou pro takovéto odpírání jakékoli důvody – neslučitelné s právy obviněného podle článku 6 (viz, mutatis mutandis, výše citovaný rozsudek ve věci John Murray, cit. výše, str. 55, § 66).
45. Je pravda, že vnitrostátní soud opřel svůj rozsudek o to, že se stěžovatelem nebylo špatně nakládáno a že přiznání stěžovatele bylo dobrovolné. Soud to nepopírá. Současně však bylo nutné poznamenat, že stěžovateli byl odpírán styk s advokátem po více než 48 hodin a že inkriminující výpovědi, které učinil na konci prvních 48 hodin svého zadržení, se staly základem pro stranu obžaloby proti němu a základem pro jeho odsouzení.
46. S přihlédnutím k výše uvedeným úvahám dospěl Soud k závěru, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6 § 3 písm. c), pokud se jedná o styk s advokátem.
47. Údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 6
48. Stěžovatel tvrdil, že byl diskriminován pro svůj národnostní původ a příslušnost k národnostní menšině. Relevantní části článku 14 Úmluvy stanoví toto:

„Užívání práv přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu jako je ... národnostní ... původ, příslušnost k národnostní menšině, ... nebo jiné postavení.“

48. Stěžovatel tvrdil, že podezřelé osoby zatčené a zadržované v Anglii a ve Walesu podle zákonů o prevenci před terorismem se mohou stýkat s advokátem ihned a mají právo na jeho přítomnost při výslechu. Kromě toho, v Anglii a ve Walesu nemohly být v relevantní době vyvozovány inkriminující závěry z mlčení zadržovaných osob při výslechu na rozdíl od situace, která existuje v Severním Irsku podle nařízení z roku 1988.
49. Vláda poukázala na to, že na rozdíl od stěžovatelova tvrzení legislativa upravující prevenci před terorismem dovozovala v relevantní době v obou jurisdikcích odklad styku s advokátem pro dobrou věc až o 48 hodin. Kromě toho, v Anglii a ve Walesu advokátovi nebylo dovoleno, aby byl přítomen výslechu během tohoto odkladu. Jelikož se stěžovatelova stížnost vztahovala právě k této době odkladu, bylo nutné učinit závěr, že situace byla v relevantním období stejná v Anglii, ve Walesu i v Severním Irsku. V každém případě, rozdílnosti, na něž se stěžovatel odvolával, spočívaly na geografickém umístění a nikoli na nějaké osobní charakteristice či

statusu.

50. Soud připomněl, že článek 14 je ochranou před diskriminačním rozlišováním při zacházení s osobami v analogickém postavení při výkonu svých práv a svobod uznaných Úmluvou a jejími Protokoly. Soud v této souvislosti poznamenal, že v územních částech Spojeného království není vždy jednotný přístup k legislativě v některých oblastech. Otázka, zda může jednotlivec uplatňovat právo odvozené od legislativy, může proto záviset na geografickém bohatství dané legislativy a pobytu jednotlivce v dané době. Pro Soud, pokud existuje rozdílnost v zacházení se zadrženým podezřelými osobami podle nařízení z roku 1988 a legislativou Anglie a Walesu ve věcech zmíněných stěžovatelem, nelze tuto rozdílnost vysvětlovat personální charakteristikou, jakou je například národnostní původ nebo příslušnost k národnostní menšině, nýbrž geografickým místem, kde je jednotlivce zatčen a zadržován. To dovolí legislativě přihlížet k regionální rozdílností a charakteristikám objektivní a racionální povahy. V daném případě nebyla tato rozdílnost diskriminačním zacházením ve smyslu článku 14 Úmluvy.
51. Z výše uvedených důvodů dospěl Soud k závěru, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6.

III. Aplikace článku 41 Úmluvy

52. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Stěžovatel požadoval náhradu za podstatnou ztrátu svobody a uvěznění, včetně ztráty výtěžku během zadržování, jakož i za utrpení a stres z důvodu nesprávného odsouzení, což odporuje článku 6 Úmluvy.
3. Vláda uvedla, že pokud Soud nalezne porušení Úmluvy, bude takovýto závěr sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním.
4. Soud nemůže spekulovat o tom, zda by byl výsledek procesu se stěžovatelem jiný, kdyby byl měl umožněný styk s advokátem od počátku výslechu. Soud souhlasil s Vládou, že samotný nálezn porušení Úmluvy je sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním ve smyslu článku 41.
5. Náklady a výdaje
6. Stěžovatel požadoval částku 52 426 liber (GBP) včetně daně z přidané hodnoty (DPH) jako náhradu nákladů a výdajů. Tuto částku tvořily advokátní poplatky pro dva advokáty, kteří na případu pracovali (25 000 GBP), a pro stěžovatelovy solicity (27 426 GBP).
7. Vláda uvedla, že požadovaná částka je značně přemrštěná a že je v rozporu s jasnou povahou stížnosti. Podle názoru Vlády je počet hodin účtovaný stěžovatelovými solicity nepřiměřený a jejich tvrzení o „péči a chování“ nadsazené. Vláda dále poukázala na to, že stěžovatelův advokát neuvědln žádné podrobnosti o čase stráveném nad případem, ani hodinovou sazbu. Vláda namítla, že celková částka ve výši 5000 GBP by byla přiměřenou náhradou za daných okolností, přičemž je třeba také vzít v úvahu, že Soud prohlásil větší část stěžovatelovy stížnosti za nepřijatelnou.
8. Soud při rozhodování na základě ekvity a s přihlédnutím k tomu, že jeho nálezn porušení na žádost stěžovatele byla omezena na jeho stížnost týkající se odepření styku s advokátem, přiznal stěžovateli částku 10 000 GBP plus jakoukoli DPH, která může být splatná, sníženou o částku rovnající se náhradě za právní pomoc od Rady Evropy.
9. Úroky z prodlení
10. Podle informací, které měl Soud k dispozici, činila zákonná úroková sazba aplikovatelná ve Spojeném království v den přijetí tohoto rozsudku 7,5% ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6 § 3 písm. c);
2. Konstatuje, že nebyl porušen článek 14 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6;
3. Konstatuje, že nález porušení článku 6 § 1 Úmluvy ve spojení s jejím článkem 6 § 3 písm. c) je sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním vůči škodě, kterou stěžovatel utrpěl;
4. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen stěžovateli zaplatit do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, náhradu nákladů a výdajů ve výši 10 000 GBP (deset tisíc liber), plus daň z přidané hodnoty, která může být splatná, sníženou o částku 4100 FRF (čtyři tisíce jedno sto francouzských franků) získanou ve formě právní pomoci od Rady Evropy;

(b) že po uplynutí výše zmíněné tříměsíční lhůty budou splatné úroky ve výši 7,5% ročně, a to až do vyrovnání;

5. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno písemně v anglickém jazyce a vyhlášeno dne 6. června 2000 podle ustanovení 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

1. DOLLÉOVÁ

tajemnice

J.-P. COSTA

předseda